

רשימות

בפרשת השבוע

כי תצא

פרק כ"ב פסוק י'

לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו

רש"י: הוא הדין לכל שני מינים שבעולם והוא הדין להנהיגם יחד קשורים זוגים בהולכת שום משא [ספרי כ"ב ע"ט-פ].

עיין בספר החינוך מצוה תק"נ שכתב על מצוה זו וז"ל "וכל חכם לב מזה יקח מוסר שלא למנות שני אנשים לעולם בדבר מכל הדברים שיהיו רחוקים בטבעם ומשונים בהנהגתם, כמו צדיק ורשע, והנקלה בנכבד, שאם הקפידה התורה על הצער שיש בזה לבעלי חיים שאינם בני שכל, כל שכן בבני אדם אשר להם נפש משכלת לדעת יוצרם".

י"ל שאפילו אם יאמרו הקרובים להם, אנו נעזור להם להסתדר, ונמנע מהם מחלוקות אם יהיו בעתיד, וננהיג אותם שילכו יחד, שלא יעשו זאת ולא ישימו אותם ביחד באותו מקום, כמו שרואים דוגמתו בלשון רש"י "והוא הדין להנהיגם יחד קשורים", גם זה אסור, כיון שגם קשורים יחד הוא צער להם, ואולי זה אפילו גורם להם יותר צער.

ובדעת זקנים הביא את דברי המדרש וז"ל "לפי שהשור מעלה גרה, ומצטער החמור כשישמע השור אוכל", היינו שהחמור מקנא בשור שחושב שהוא אוכל, ויהיה לו צער בע"ח. [דברים אלו מתיישבים עם ההלכה שהדין של "לא תחרוש" מדאורייתא הוא רק בשני מינים שאחד טהור והשני טמא, דהיינו שהאחד מעלה גרה והשני הטמא מצטער בזה].

ויש להחיל את דברי החינוך שהזכרנו לעיל שיש ללמוד מאיסור זה גם על שני סוגי אדם שונים שלא לחברם יחד, גם על מדרש זה, דהיינו שלפעמים אדם חושב שלשני יש יותר או שחיי יותר טובים כיון שהשני הוא עשיר או נכבד וממילא יקנא בו, אך הוא אינו יודע שבאמת זה רק כלפי חוץ והמצב האמיתי הוא שונה.

פרק כ"ג פסוק ה'

ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהריים לקללך

צריך לבאר מדוע בני ישראל לא אמרו שירה על נס של בלעם שלא קללם, כמו שאמרו שירה על הים ושירה על נס אשד הנחלים [במדבר כ"א, י"ז]?

י"ל: א. אולי לא ידעו כל סיפור הנס עם בלעם כשזה קרה, וכשנאמר להם מאוחר יותר, כבר פג רושם הנס, כיון שנס זה מופיע שנאמר לבני ישראל רק במלחמת מדין "הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם". [במדבר ל"א ט"ז].

ב. חלק מהקללה שלו התגשמה בעצתו על בנות מואב. [רש"י פרק כ"ה א', ועיין גם בסנהדרין קה: שכל ברכותיו חזרו לקללה, חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות].

ג. אמירת שירה נאמרת רק מתוך התפעלות הנפש כשרואים את תוקף הנס שהוא נס היוצא לגמרי מדרכי הטבע, כך היה בשירת הים שהיו בתוך הים ביבשה, והמצריים רדפו אחריהם וטבעו בים וראו אותם מתים על שפת הים, וכן בשירה באשד הנחלים שהבאר גילתה להם הנס וראו הדם והעצמות של האמוריים, מה שאין כן אצל בלעם לא ראו נס בפועל שהיה זה רק בדיבור מה גם שאף פעם לא קילל אלא תמיד ברך, בנוסף י"ל הרי הם בעצמם לא שמעו ולא ראו כלום, אלא רק נאמר להם על כך, ולכן לא היתה התפעלות הנפש, הנצרכת בשביל לומר שירה.

פרק כ"ג פסוק ה'

לא תתעב מצרי

רש"י: מכל וכל, אף על פי שזרקו זכורכם ליאור, מה טעם, שהיו לכם אכסניא בשעת הדחק.

פירוש: רש"י שואל איך אנחנו יכולים להכיר טובה, ולא לתעב את המצרים, הרי הם ציערו אותנו וזרקו את בנינו הזכרים למים, ועל זה עונה רש"י כיון שהיו לכם אכסניא בשעת הדחק. י"ל שאחד היסודות של מידת הכרת הטוב, זה לא רק שצריך להכיר טובה לשני, כדי לגמול לו על מה שעשה, אלא זה דין בבן אדם עצמו, שנעשתה עמו טובה, שהוא נעשה בעל חוב בשל כך, וצריך להחזיר טובה לשני, וכן שלא יתרגל להיות כפוי טובה, דבר זה מצינו גם אצל משה רבינו שלא הכה את היאור, כיון שהיה לו אכסניא בשעת הדחק, וכן מצינו בגמרא בבא קמא שמובא שם [צב:] "בור ששתית ממנו מים לא תזרוק בו אבן", אף על פי שהבור לא מבין ולא יודע, אלא רואים מכאן שהיות ואני קבלתי טובה מהבור מים, אז נעשיתי בעל חוב לבור, ולכן איני יכול להטיל בו אבן, וזה לא ענין רק לבן אדם הפועל לפי הרגש שלו שלא יכול לעשות דברים אלו, כי יבוא אדם שיש לו פחות הרגשים והוא כן יזרוק אבן, אלא כך חז"ל קבעו לכולם, שהרי הביאו ראיה לפתגם הזה מהפסוקים שלנו, וכל כך למה? י"ל שחכמינו ז"ל רוצים להרגילינו שלא להגיע לכפירה בטובתו של הקב"ה, שכן מצינו [מדרש שמות רבה א' ח'] בפרעה שהיה מלך חדש, והורידוהו מכסאו שלושה חודשים כי לא רצה ללכת נגד בני ישראל, עד שנכנע לעבדיו, והפך את עורו והתחיל להעביד את בני ישראל בפרך, והמדרש ממשיך, לא ידעתי את יוסף, ובסוף יאמר לא ידעתי את ה', הרי לנו שכפירה בטובתו של אדם מביאה לכפירה בקב"ה.

דברי המדרש אלו צריכים ביאור, שהרי פרעה שהיה מלך על כל מצרים, והורידוהו מכסאו שלושה חודשים, וכל אותו הזמן, עמד בגבורה מול עבדיו ולא ויתר להם, כי היה לו כוחות חזקים, ולא רצה לשעבד את בני ישראל העם של יוסף, וכל זאת כי היה לו הכרת הטוב ליוסף, שהציל את מצרים מחרפת רעב, ורק לאחר שלושה חודשים נכנע לעבדיו, ואמר לא ידעתי את יוסף, ולבסוף לא ידעתי את ה', מזה נלמד אם פרעה שעמד כך מול עבדיו בגלל הכרת הטוב, קל וחומר אדם מן השורה, שיותר קל לו לכפור בטובתו של השני, דבר שיכול להוביל בסופו של דבר לכפירה בטובתו של הקב"ה.

פרק כ"ה פסוק א'

כי יהיה ריב

רש"י: סופם להיות נגשים אל המשפט, אמור מעתה, אין שלום יוצא מתוך מריבה, מי גרם ללוט לפרוש מן הצדיק, הוי אומר זו מריבה.

רואים מכאן שבגלל מריבה, אדם יכול להפסיד את עולמו, כמו שרואים מלוט שפרש מאברהם אבינו הצדיק, ולכן הפסיד את כל השפעתו מאברהם אבינו, מהקרבה שהיתה לו, והכל בגלל המריבה. עוד רואים מכאן אפילו שעבדיו או בני ביתו מתחילים במריבה, זה כבר מספיק לעשות מריבה ויכול להפסיד עולמו, שהרי אצל לוט נאמר [בראשית יג ז] "ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט".

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com